

Prawo karne wykonawcze

Wykonywanie kary grzywny

rok akademicki 2023/2024

dr Aleksandra Polak-
Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Kara grzywny

*Tradycyjnie w polskim prawie karnym znane są dwie kary alternatywne dla kary pozbawienia wolności- **kara grzywny** i kara ograniczenia wolności*

- Jest to kara majątkowa (pieniężna), która polega na obowiązku uiszczenia określonej kwoty na rzecz Skarbu Państwa.
- Jest to kara wolnościowa, nieizolacyjna.
- Jej treścią jest pewna dolegliwość ekonomiczna, która wynika z uszczuplenia majątku skazanego.

ZALETY:

- Nie wyłącza ona skazanego ze środowiska rodzinnego i społecznego.
- Skazany nie jest narażony na demoralizację, która niezależnie od władz więziennych zagraża uwięzionym skazanym.
- Skazany może aktywnie uczestniczyć w życiu zawodowym i społecznym.
- Wykonywanie tej kary zasadniczo nie obciąża budżetu państwa - w pewnym stopniu może go zasilać.

Kara grzywny

Ograniczeniem wpływającym hamująco na orzekanie tej kary jest to, że:

- ▶ Nie może być ona stosowana samoistnie w przypadku najcięższych przestępstw/ kiedy sprawca realnie zagraża społeczeństwu.
- ▶ Kiedy sprawca nie dysponuje odpowiednimi środkami, żeby ją uiścić - choćby ratałnie (np. bezrobotni sprawcy)

Kara grzywny

Prymat kar wolnościowych

- Ustawodawca wymienia ją na pierwszym miejscu w katalogu kar, co stanowi wskazówkę dla sądu zgodnie z którą, należy ją stosować zawsze wtedy, gdy nie ma potrzeby wymierzenia kary surowszej.
- *Zasada ultima ratio kary pozbawienia wolności* – prymat kar wolnościowych i środków karnych przed karą pozbawienia wolności.

Art. 58 § 1 kk jeżeli ustawa przewiduje możliwość wyboru rodzaju kary, a przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, sąd orzeka karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy inna kara lub środek karny nie może spełnić celów kary.

Kara grzywny

Grzywna stanowi 20 % wszystkich wyroków skazujących za przestępstwo.

- może być orzekana jako *kara samoistna* (sprawca jest skazany tylko na tę karę)
- ale również *obok kary pozbawienia wolności* - zarówno bezwzględnie wykonywanej (kumulatywnie) jak i zawieszanej (akcesoryjnie)
- W 2014 r. - skazano ogółem 322 174 sprawców przestępstw *orzekając samoistną karę grzywny* wobec 63 078 sprawców, co stanowiło około 19,6 % wszystkich skazań.
- W tym samym roku orzeczono karę grzywny obok wymierzonej kary pozbawienia wolności - wobec 75 258 skazanych, w tym z warunkowym zawieszeniem- w 72 362 przypadkach

Wymiar kary grzywny

Obecnie grzywna zgodnie z obowiązującymi przepisami karnymi jest wymierzana:

- ▶ Granice kary grzywny w Kodeksie karnym określa **art. 33 § 1 kk:**
 - ▶ **Co do zasady wymierza się w stawkach dziennych:**
od 10 do 540, a w przypadku obostrzenia kary - do 810 stawek dziennych.
 - ▶ **Drugim parametrem jest wysokość stawki dziennej:**
która nie może być niższa niż 10 zł, a wyższa niż 2000 zł.

- ▶ Polskie prawo karne zna również system kwotowego wymiaru tej kary (szczególnie trzeba tu wymienić Kodeks karny skarbowy) - Granice kary grzywny w Kodeksie wykroczeń określa art. 24 § 1 kw: Co do zasady wymierza się w wysokości: od 20 do 5.000 zł
 - ▶ **W stawkach dziennych wymierzana za:** przestępstwa i przestępstwa skarbowe (System ten pozwala na lepszą indywidualizację kary)
 - ▶ **System kwotowego wymiaru tej kary:** wykroczenia i wykroczenia skarbowe

Dobrowolne wykonanie kary grzywny

- ▶ **Podstawową i najbardziej pożądaną formą wykonywania grzywny jest:** jej dobrowolne spłacenie przez sprawcę w kasie sądu lub na wskazane konto sądowe.
- ▶ Skazany uiszcza grzywnę na rzecz Skarbu Państwa.
- **TERMIN:** Sąd wzywa skazanego do uiszczenia kary grzywny w terminie 30 dni (skazany może również uiścić grzywnę przed wezwaniem).
- **Elementy wezwania:** kwota kary grzywny podlegająca uiszczeniu, termin do uiszczenia grzywny (30 dni od doręczenia skazanemu wezwania), pouczenie o skutkach nieuiszczenia kary grzywny, pouczenie o tym, że w razie nieuiszczenia grzywny w całości w odpowiednim terminie sąd przekaze informację gospodarczą o powstaniu zaległości do biur informacji gospodarczej działających na podstawie ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (por. art. 12a kkw)

Egzekucja kary grzywny

Przymusowy sposób wykonania kary grzywny

1. Egzekucję prowadzi się w przypadku bezskutecznego upływu wyznaczonego przez sąd terminu.
2. W przypadku nieuiszczenia przez skazanego kary grzywny w terminie.
3. Egzekucję grzywny prowadzi się na podstawie KPC, chyba że Kodeks karny wykonawczy stanowi inaczej.
4. W sprawach egzekucji właściwe są sądy rejonowe oraz komornicy sądowi.

Egzekucja grzywny

(w przypadku małżonków)

- ▶ Kara grzywny orzeczona w stosunku do jednego z małżonków pozostających we wspólności majątkowej podlega zaspokojeniu z odrębnego majątku skazanego oraz z wynagrodzenia za pracę lub za inne usługi świadczone przez niego osobiście, jak również z praw twórcy wynalazku, wzoru użytkowego oraz projektu racjonalizatorskiego, a jeśli majątek ten nie wystarcza na zaspokojenie grzywny (powinno być to stwierdzone protokołem), egzekucja może być prowadzona z majątku wspólnego małżonków.

Egzekucja z majątku wspólnego jest niedopuszczalna w razie skazania za przestępstwo którym pokrzywdzony jest małżonek skazanego albo osoby, w stosunku do których małżonek ten obciążony jest obowiązkiem alimentacyjnym.

- W przypadku skierowania egzekucji do majątku wspólnego małżonek skazanego może żądać ograniczenia lub wyłączenia w całości zaspokojenia ww. należności z majątku wspólnego lub niektórych jego składników, jeśli skazany nie przyczynił lub nieznacznie przyczynił się do powstania tego majątku lub do nabycia określonych jego składników albo gdy zaspokojenie z majątku wspólnego tych należności jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Formy zastępcze kary grzywny

W licznych przypadkach wykonywanie kary grzywny może napotkać różne trudności:

- ▶ Z tego powodu prawo karne przewiduje możliwości modyfikacji wyroku skazującego na karę grzywny.

Sąd może:

1. dokonać zamiany grzywny na wykonywanie pracy społecznie użytecznej lub
2. zarządzić wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

Zamiana na pracę społecznie użyteczną

Przesłanki:

1. Egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna;
2. Grzywna nie przekracza 120 stawek dziennych lub 240.000 zł.

➡ Muszą być spełnione łącznie

Zamiana na pracę społecznie użyteczną

Zasady zamiany:

- ▶ Grzywna w stawkach dziennych:

1 miesiąc pracy społecznie użytecznej= 10 stawek dziennych

- ▶ - Grzywna określona kwotowo:

1 miesiąc pracy społecznie użytecznej= grzywna do 20.000 zł

➡ z zaokrągleniem w górę do pełnego miesiąca

Zastępcza kara pozbawienia wolności

Zasady zamiany

- ▶ **Art. 46 KKW** - Zastępczą karę pozbawienia wolności odbywa się w zakładzie typu półotwartego w systemie zwykłym, chyba że szczególne względy przemawiają za umieszczeniem skazanego w zakładzie innego typu lub systemu.
- ▶ Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności przysługuje zażalenie.

Przesłanki:

- Egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna oraz
- Skazany oświadczył, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej albo uchyla się od jej wykonania lub
- Zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

Zastępcza kara pozbawienia wolności

Zasady zamiany:

- ▶ Grzywna w stawkach dziennych:

1 dzień kary pozbawienia wolności = 2 stawki dzienne grzywny

- ➔ Zastępcza kara pozbawienia wolności nie może przekroczyć 12 miesięcy lub górnej granicy ustawowego zagrożenia za dane przestępstwo (w przypadku gdy ustawodawca nie przewidział kary pozbawienia wolności w danym przypadku, kara zastępcza nie może przekroczyć 6 miesięcy pozbawienia wolności)

- ▶ Grzywna określona kwotowo:

1 dzień pozbawienia wolności = grzywna od 20 do 4.000 zł

Określenie wymiaru kary zastępczej

- ▶ Na podstawie wymiaru kary grzywny określonej w wyroku skazującym.
- ▶ Jednocześnie gdy część kary grzywny została uiszczona, ściągnięta w drodze egzekucji lub wykonana w formie pracy społecznie użytecznej, to zamianie podlega jedynie ta część kary grzywny, która w dalszym ciągu pozostaje do wykonania.

Wstrzymanie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności

- ▶ Sąd może w każdym czasie wstrzymać wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności zarządzonej na podstawie art. 46 § 1 kkw, pod warunkiem, że skazany oświadczy na piśmie, że podejmie pracę społecznie użyteczną i podda się rygorom z nią związanym – wstrzymanie ma charakter fakultatywny. (Powyższe ma na celu unikanie kary pozbawienia wolności jako kary zastępczej).
- ▶ Wstrzymanie następuje do czasu wykonania pracy społecznie użytecznej lub złożenia kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem kary grzywny.
- ▶ Wymiar pozostałej do wykonania pracy społecznie użytecznej lub zastępczej kary pozbawienia wolności określa sąd, kierując się zasadami zamiany określonymi w art. 45 § 1 i 3 oraz art. 46 § 2-4 kkw.

Wstrzymanie wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności

- ▶ Jeśli skazany uchyla się od wykonania pracy społecznie użytecznej, sąd obligatoryjnie zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.
- ▶ W przedmiocie wstrzymania wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności przeprowadza się posiedzenie, w którym wziąć udział mogą: prokurator, sądowy kurator zawodowy, skazany oraz jego obrońca

Zwolnienie z form zastępczych

- ▶ Skazany może w każdym czasie uwolnić się od wykonywania pracy społecznie użytecznej lub zastępczej kary pozbawienia wolności przez uiszczenie niespłaconej części grzywny.
- ▶ W razie częściowego uiszczenia grzywny prezes sądu lub wyznaczony sędzia zarządza zmniejszenie kary zastępczej w stosunku do wpłaconej kwoty tytułem kary grzywny.
- ▶ Częściowe uiszczenie grzywny powoduje zarządzenie organu sądowego o zmniejszeniu kary zastępczej zgodnie z przepisami prawa.

Rozłożenie grzywny na raty

Rozłożenie grzywny na raty jest zawsze fakultatywne

- ▶ Jeżeli natychmiastowe wykonanie grzywny pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki sąd może rozłożyć grzywnę na raty na czas nieprzekraczający 1 roku, licząc od dnia wydania pierwszego postanowienia w tym zakresie.
- ▶ W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, a zwłaszcza wówczas, gdy wysokość grzywny jest znaczna, można rozłożyć grzywnę na raty na okres do 3 lat.
- ▶ Na postanowienie w przedmiocie rozłożenia grzywny na raty przysługuje zażalenie.
- ▶ Postępowanie w przedmiocie rozłożenia grzywny na raty może być wszczęte z urzędu. Co do zasady następuje jednak na wniosek skazanego lub jego obrońcy.
- ▶ Wniosek może złożyć również prokurator

Rozłożenie grzywny na raty

Sąd może odwołać rozłożenie spłaty grzywny na raty:

- ▶ Jeżeli ujawniły się nowe lub poprzednio nieznanne okoliczności, istotne dla rozstrzygnięcia (obligatoryjnie)
- ▶ Jeżeli skazany uchybił terminowi płatności choćby jednej raty, chyba że wykáže, iż nastąpiło to z przyczyn od niego niezależnych (fakultatywnie)

Częściowe lub całkowite umorzenie kary grzywny

Art. 51 KKW

Muszą zaistnieć łącznie 3 przesłanki:

1. Skazany nie uiścił grzywny z przyczyn od niego niezależnych,
2. Wykonanie kary w innej drodze okazało się niemożliwe lub niecelowe,
3. Zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek.

Częściowe lub całkowite umorzenie kary grzywny

Zawsze fakultatywnie

1. Grzywnę można umorzyć w części (**zasada**), a wyjątkowo – w całości.
2. Nie przeprowadza się egzekucji, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że byłaby bezskuteczna.
3. Przyczyna umorzenia musi mieć charakter trwały.
4. Umorzenie częściowe lub całkowite stanowi odpowiedź na obiektywne trudności lub nawet niemożność realizacji obowiązku wynikającego z wyroku sądowego.

Częściowe lub całkowite umorzenie kary grzywny

- ▶ Postępowanie w przedmiocie umorzenia może być wszczęte z urzędu albo na wniosek skazanego, jego obrońcy lub prokuratora.
- ▶ Postępowanie w przedmiocie umorzenia kary grzywny może zostać wszczęte dopiero po upływie terminu do dobrowolnego uiszczenia kary grzywny.
- ▶ Sąd rozstrzyga postanowieniem.
- ▶ Na postanowienie w przedmiocie umorzenia grzywny przysługuje zażalenie.

Podsumowanie

1. Wymierzanie kary grzywny pozwala na uniknięcie ujemnych skutków kar, a szczególnie wykonywanej kary pozbawienia wolności.
2. Kara ta jest bardzo elastyczna.
3. Skazany pozostaje w swoim środowisku społecznym (rodzinnym, zawodowym).
4. Skazany nie jest narażany na kontakt ze światem przestępczym w jednostce penitencjarnej.